

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної освіти та психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Розвиток довільної уваги молодших школярів
засобами ігрового психотренінгу

Виконала студентка групи П-4
спеціальності 053 Психологія
НАУМЕНКО Єлизавета Дмитрівна
Керівник: Кетлер-Митницька Т. С.
Рецензент: Седих К. В.
Нормоконтроль: _____ Анастасія ЛАПТЄВА

Запоріжжя
2022

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 69 с., 2 табл., 2 рис., 34 джерела, 3 додатки.

Об'єкт дослідження: довільна увага молодших школярів.

Мета роботи: теоретичне та емпіричне вивчення особливостей розвитку довільної уваги молодших школярів засобами ігрового психотренінгу.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, узагальнення, систематизація матеріалу); емпіричні (тестування); статистичні (кількісна та якісна обробка результатів).

Провідною діяльністю молодших школярів є учіння, яке вимагає від дитини цього віку значної напруги та концентрації. Спроможність зосереджувати та утримувати увагу на змісті навчальних завдань виступає умовою їх успішного виконання, створює сприятливі умови для ефективного засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу. Уважне вислуховування пояснень та інструкцій вчителя на уроці підвищує здатність молодшого школяра правильно сприймати, розуміти та запам'ятовувати матеріал, якісно виконувати домашні завдання. Акуратність, точність, безпомилковість виконання письмових робіт учнями можливі лише при стійкій увазі. Учні-відмінники, як правило, дуже уважні на уроках та під час усіх видів навчальної діяльності. Крім того, розвиненість уваги сприяє вдосконаленню самоорганізації та самодисципліни. Розвинена увага поступово перетворюється на уважність – найціннішу рису людського характеру.

Отже, з'ясування особливостей розвитку довільної уваги дітей молодшого шкільного віку є одними з актуальних завдань психологічного супроводу студентів.

ДОВІЛЬНА УВАГА, УВАГА, РОЗВИТОК, ДІТИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ, ІГРОВИЙ ПСИХОТРЕНІНГ

ВСТУП

Актуальність теми. Провідною діяльністю молодших школярів є учіння, яке вимагає від дитини цього віку значної напруги та концентрації. Спроможність зосереджувати та утримувати увагу на змісті навчальних завдань виступає умовою їх успішного виконання, створює сприятливі умови для ефективного засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу. Уважне вислуховування пояснень та інструкцій вчителя на уроці підвищує здатність молодшого школяра правильно сприймати, розуміти та запам'ятовувати матеріал, якісно виконувати домашні завдання. Акуратність, точність, безпомилковість виконання письмових робіт учнями можливі лише при стійкій увазі. Учні-відмінники, як правило, дуже уважні на уроках та під час усіх видів навчальної діяльності. Крім того, розвиненість уваги сприяє вдосконаленню самоорганізації та самодисципліни. Розвинена увага поступово перетворюється на уважність – найціннішу рису людського характеру.

Разом з тим, вікові особливості молодших школярів ускладнюють тривале концентрування уваги на навчальних завданнях. Діти схильні відволікатися, адже довільна увага ще не сформована. Зниження концентрації уваги призводить до щоденних стресів, депресії, переважно порушення циркуляції крові в головному мозку.

Одним з ефективних засобів розвитку уваги саме в молодшому шкільному віці є ігровий психотренінг. Ігрова форма занять задовольняє потреби дітей у розслабленні, відпочинку після навчальних навантажень, не викликає напруження, сприяє активізації пізнавальних ресурсів. Тренінг відрізняється від звичайного уроку тим, що орієнтується не на правильну відповідь, а на запитання та пошук. Такий формат сприяє зосередженню на цікавій інформації, розвиває пізнавальну саморегуляцію, самостійність, довільність уваги, пам'яті тощо [33].

Проблемою уваги займалися як вітчизняні, так і закордонні психологи: Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, Г. Костюк, О. Леонт'єв, Н. Менчинська, С. Рубінштейн, К. Ушинський, Б. Ельконін; А. Валлон, К. Коффка, Ж. Піаже, Т. Рібо, Е. Тітченер та інші.

Разом з тим, проблема розвитку уваги молодших школярів не є остаточно вирішеною, що й зумовило вибір теми бакалаврської роботи.

Об'єктом дослідження є довільна увага молодших школярів.

Предметом дослідження є особливості розвитку довільної уваги молодших школярів засобами ігрового психотренінгу.

Метою бакалаврської роботи є теоретичне та емпіричне вивчення особливостей розвитку довільної уваги молодших школярів засобами ігрового психотренінгу.

Означена мета передбачає вирішення таких основних **завдань**:

1. Провести теоретичний аналіз проблеми вивчення довільної уваги молодших школярів.
2. Емпірично виявити рівні довільної уваги молодших школярів.
3. Розробити цикл занять ігрового психологічного тренінгу, спрямований на розвиток довільної уваги молодших школярів.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, узагальнення, систематизація матеріалу); емпіричні (тестування, спостереження); статистичні (кількісна та якісна обробка результатів). У дослідженні використано такі психодіагностичні методики: тест «Визначення обсягу уваги», методика «Постав значки» [10].

Методологічною основою бакалаврської роботи є:

- теоретичні концепції розвитку уваги Д. Узнадзе, П. Гальперіна, В. Рибалки;
- наукові підходи до вивчення психічного розвитку молодших школярів А. Асмолова, В. Зінченко, М. Мамардашвілі, Ф. Михайлова, Б. Ельконіна, В. Штерна;

– методичні розробки Є. Заїки, І. Зуєва щодо застосування ігрового психотренінгу для розвитку уваги молодших школярів.

Структура та обсяг роботи. Бакалаврська складається зі вступу, двох розділів, які об'єднують шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел (34 найменування) та трьох додатків. Загальний обсяг роботи складає 69 сторінок, із них – 37 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

1. Актуальність дослідження зумовлена тим, що провідною діяльністю молодших школярів є учіння, яке вимагає від дитини цього віку значної напруги та концентрації. Спроможність зосереджувати та утримувати увагу на змісті навчальних завдань виступає умовою їх успішного виконання, створює сприятливі умови для ефективного засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу. Уважне вислуховування пояснень та інструкцій вчителя на уроці підвищує здатність молодшого школяра правильно сприймати, розуміти та запам'ятовувати матеріал, якісно виконувати домашні завдання. Акуратність, точність, безпомилковість виконання письмових робіт учнями можливі лише при стійкій увазі. Крім того, розвиненість уваги сприяє вдосконаленню самоорганізації та самодисципліни.

2. За результатами аналізу теоретичних основ проблеми розвитку довільної уваги молодших школярів засобами ігрового психотренінгу встановлено, що у психологічній літературі під увагою розуміють зосередженість діяльності суб'єкта в даний момент часу на будь-якому реальному або ідеальному об'єкті – предметі, події, образі, міркуванні тощо. Довільна увага є таким видом уваги, що спрямовується і підтримується свідомо поставленою метою, а тому нерозривно пов'язана з мовленням, мисленням та волею. Довільність уваги полягає у концентрації на важливому, потрібному та свідомому відволіканні від привабливих, але невадливих об'єктів. До основних особливостей довільної уваги в молодшому шкільному віці належать низький рівень її вибіркової, диференційованості, стійкості; недостатньо розвинена рефлексія та здатність розрізняти важливе та другорядне; переважання емоційної привабливості матеріалу над усвідомленням його значущості. Розвивати довільну увагу молодших школярів доцільно засобами ігрового психотренінгу, в якому особлива увага приділяється іграм на спостережливість, плануванню та виконанню спільних

дій, концентрації на нецікавих дітям об'єктам, розумінню словесних інструкцій, пошуку суттєвих ознак тощо.

3. З метою дослідження довільної уваги було обрано 2 психодіагностичні методики: тест «Визначення обсягу уваги» та тест «Постав значки». Дослідження довільної уваги молодших школярів було проведене в Запорізькій гімназії № 66 Запорізької міської ради в 2021-2022 н.р. У дослідженні взяли участь 14 учнів 3-А класу. Отримані дані дослідження свідчать про те, що, хоча серед учнів домінує середній рівень довільної уваги, значний відсоток опитаних має низькі показники.

4. З метою розвитку довільної уваги молодших школярів було розроблено цикл занять ігрового психотренінгу, який складається з 12 занять. Обрані до циклу вправи спрямовані на стимулювання концентрації, обсягу, стійкості, вибірковості та розподілу довільної уваги, а також стимулювання спостережливості. Зміст циклу занять враховує психологічні особливості молодшого шкільного віку: на кожному занятті забезпечено чергування різних видів діяльності, включено рухливі вправи та наочність (таблиці, зображення), завдання мають ігровий характер. Водночас, акцент робиться на розвитку довільності уваги, оскільки успішне виконання вправ передбачає вольову регуляцію пізнавальної діяльності та поведінки.

Отже, мету бакалаврської роботи реалізовано, а завдання – досягнуто.